

שאלה: יש לי חבר בעבודה שמת לו בן. מחר אנו הולכים לנחום אבלים. מה אפשר לומר לו כשנגיע שם?

תשובה: מה הוא השורש של המלה "אבלות"? המקור הוא לשון "אָבֵל", כלומר הוא חושב שהיה אפשר להיות אחרת. יש לו טענות בלבו, כאילו ביקורת על מעשיו של הקב"ה. אותו אָבֵל חושב בלבו "אילו היה תלוי בי, לא הייתי ממית את האדם ההוא". הניחום הוא שהמבקר אותו ידבר על לבו וירגיע אותו, שלא יהיה מתנגד להחלטתו של הקב"ה. וכך כתב רמ"א (שו"ע יורה דעה שע"ו סעיף ב') "ואל יאמר אדם לאָבֵל: 'מה לך לעשות? כי אי אפשר לשנות!' שזהו כגדוף, דמשמע הא אם אפשר לשנות, היה עושה? אלא יקבל עליו גזירת הש"י מאהבה".

זאת אומרת כל מה שעושה הקב"ה הוא לטובה. לפעמים ה' ממית את האדם לבל יראה צרות קשות יותר. למשל, אם היה נפצע בתאונה קשה ונשאר משותק בחצי גופו לכל שאר חייו; או אם יפסיד הכרתו וישאר צמח וכיוצא בזה. ואל יאמר אדם: "גם זה היה צריך הקב"ה למנוע ושלא יגיע למצב קשה כזה!" כי אין הקב"ה משנה את מהלך הטבע. אם האדם אוכל מאכלים מזיקים או מעשן, או נוהג רכב במהירות מופרזת, או מְסַכֵּן את בריאותו בכל אופן שיהיה, או נכנס למקומות שיש בהם סכנה לחייו, אין הקב"ה מתערב. הנסים נעשים רק לבעלי זכויות גדולות, לראויים לכך. לכן לפעמים המיתה היא עדיפה על חיי עינוי וצער הצפויים לו.

זה הוא תוכן דברי הרב אברהם אבן עזרא (על דברים יד, א) על המקרא "**בנים** אתם לה' אלוהיכם, לא תתגודדו... למת. כי עם קדוש אתה לה' אלוהיך": "וטעם 'בנים' - אחר שתדעו שאתם בנים לשם, והוא אוהב אתכם יותר מהאב לבן, אל תתגודדו על כל מה שיעשה, כי כל אשר יעשה, לטוב הוא. ואם לא תבינוהו, כאשר לא יבינו הבנים הקטנים מעשה אביהם, רק יסמכו עליו; כן תעשו גם אתם. 'כי עם קדוש אתה' ואינך כשאר כל הגוים, על כן לא תעשה כמעשיהם".

מוסיף על כך רמב"ן שם (דברים יד, א): "ולפי דעתי כי טעם 'עם קדוש' הבטחה בקיום הנפשות לפניו יתברך, יאמר אחרי שאתה עם קדוש וסגולת ה'... וחושב [ה'] מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, אין ראוי לכם להתגודד ולהקרח על נפש, ואפילו ימות בנוער [=בגיל צעיר]. ולא יאסור הכתוב הבכי, כי הטבע יתעורר לבכות בפירוד האוהבים ונידודם, אף בחיים. ומכאן סִמְךָ לרבותינו (מועד קטן כז, ב) באסורם להתאבל על נפש יותר מדאי".

אומר רמב"ן שהתורה התירה את הבכיה, כי גם כאשר הילד נוסע לקייטנת קיץ לכמה שבועות, האם בוכה על פרידה זמנית. כך גם לישראל מותר לבכות על המת. אבל אם בוכים יותר מדאי יהיה חלילה מכך סימן שלא מאמינים בתחיית המתים. והרי צריך להיות ברור לכולנו שיש נצחיות הנשמות. כל הנשואים בחיים בעולמנו עוד יזכו שוב לראות ולשמוח עם כל יקיריהם שכבר נפטרו. כי גם כולנו "הולכים לשם". לכן האבלות היא רק על התקופה של כמה עשרות שנים עד שנפגוש שוב את היקיר, שזה עכשיו נפטר.

במה כן צריכים לחזק בו את האבל? בדברי הזוהר סוף ספר ויקרא. כי כאשר הבן או הבת של הנפטר הולכים בדרך ישרה, נוהגים בעדינות עם הזולת, בזה הם מוסיפים יקר וזכות אל אבא ואימא שלהם. יש באפשרותם לתקן מצבו של הנפטר ע"י שהצאצא ישפר את מעשיו. לא רק מדובר במשך י"ב חודשי האבלות, אלא גם לשאר משך ימי חייו. ובזה יש תיקון ממשי. כמובן מתן צדקה לעניים מועיל מאד.

עיקר הכל הוא לא להגיע לידי כפירה. לא יהיה מצב שהאבל יתפקד באמונתו, אלא יאמין בהתמסרות יהודית כי כל מה שהקב"ה עושה הוא לטובה, כמו שנצטוונו לחשוב (שו"ע או"ח סוף סי' רל).